

บทที่ 7

สรุปผลและเสนอแนะ

บทสรุป

การศึกษาเรื่องทุนทางสังคมกับการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคกลางนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกทำการศึกษาโดยเลือกองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่ที่ได้รับรางวัลธรรมาภิบาลจากสถาบันพระปกเกล้า คือองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ผลอย่างยั่งยืนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาทุนทางสังคม ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อจะได้คำอธิบายที่ถึงแก่นแท้ของความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่สำหรับการตอบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. ภาพรวมทุนทางสังคมกับการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ และเกี่ยวเนื่องกับทุนทางสังคม ได้แก่

1) ปัจจัยด้านผู้นำ ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความต่อเนื่องและก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งนี้จากพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ทำให้ตำบลห้วยกะปิมีสถานะเป็นนิติบุคคล โดยมีคณะกรรมการบริหารและสภาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ ดังนี้

ชุดที่ 1 เริ่มในปี พ.ศ.2538-2542 ประธานกรรมการบริหารโดย

นายวัฒนา ตั้งประกอบ

ชุดที่ 2 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร คณะกรรมการบริหาร ได้แก่

นายจักรวาล ตั้งประกอบ เป็นประธานกรรมการบริหาร

นายสมบุญ ประไพ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ชุดที่ 3 ปี พ.ศ.2548 จนถึงปัจจุบัน คณะกรรมการบริหารก็ยังคงได้แก่

นายจักรวาล ตั้งประกอบ เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ

นายสมบุญ ประไพ เป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ

ดังนั้นจากนโยบายของคณะกรรมการบริหารชุดที่ 1 จนถึงชุดที่ 3 จึงมีความต่อเนื่อง ประกอบกับผู้นำทางการเมืองและการบริหาร รวมทั้งปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทำงานเชิงรุก มีความคิดสร้างสรรค์และมีการประยุกต์ความรู้ทางวิชาการในการปฏิบัติงานอย่างลงตัว

2) การรับรู้ร่วมกัน สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งของการปฏิบัติงานก็คือ

การทำงานที่โปร่งใส และต้องการสร้างความเข้าใจกับประชาชนจึงให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรับรู้และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ ซึ่งมีการใช้ประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การกระจายเสียงผ่านหอกระจายข่าว เสียงตามสาย หรือการใช้รถประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลตระหนักถึงความสำคัญของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิเชื่อว่าประชาชนมีความตั้งใจและพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และกิจกรรมทางการเมือง แต่ประชาชนขาดข้อมูลและไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิจึงให้ความสำคัญกับการรณรงค์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ช่วงเวลาในการประชาสัมพันธ์เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิจึงมีนโยบายในการประชาสัมพันธ์ให้มีการประชาสัมพันธ์ก่อนมีการดำเนินกิจกรรมช่วงระยะเวลาหนึ่ง (ไม่ควรประชาสัมพันธ์แบบกะทันหัน) และหากเป็นไปได้องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ จะคำนึงถึงความถี่ในการประชาสัมพันธ์ เพราะเชื่อว่าความถี่ในการประชาสัมพันธ์สูง ก็เปรียบเสมือนเป็นการเปิดช่องทางในการประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสนใจอยากเข้ามามีส่วนร่วม

3) การให้มีส่วนร่วมโดยใช้เวทีประชาคม ในสภาพสังคมที่มีความหลากหลายอาชีพ โดยเฉพาะสภาพสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท พื้นที่ที่มีการใช้หลากหลายนอกจากการเกษตร ยังมีธุรกิจหรือโรงงานซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารและการแก้ไขปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบล การดำเนินการโดยใช้เวทีประชาคมเป็นจะช่วยให้เกิดผลสำเร็จอย่างมาก เนื่องจากจะทำให้เกิดการรับรู้ปัญหาและการร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่ทุกคนจะต้องเข้ามาร่วมกันแก้ไขขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเพียงกลไกและเวทีที่ประชาชนในพื้นที่มาคิดและร่วมกันแก้ไขปัญหา เนื่องจากปัญหาหลายประการเกิดขึ้นจากประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงต้อง

ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วย ตามปรัชญาการปกครองท้องถิ่นในระบบประชาธิปไตย จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนของสังคม จึงจะสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเกิดผลสัมฤทธิ์ดียิ่ง ซึ่งนับวันการใช้เวทีประชาคมจะทวีความสำคัญมากขึ้น อันจะสะท้อนศักยภาพของชุมชนที่สามารถดูแลซึ่งกันและกันได้

การจัดตั้งประชาคมนั้นมีทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ในระดับหมู่บ้าน มีองค์ประกอบ คือ ตัวแทนฝ่ายบริหาร ได้แก่

1) ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในทุกหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้านละ 3 คน

2) ตัวแทนฝ่ายกลุ่มประชาชน ควรมีตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ผู้แทนกลุ่มอาชีพทุกกลุ่ม ผู้แทนกลุ่มเกษตร/เกษตรก้าวหน้า ประชาชนหมู่บ้าน ผู้แทนกลุ่มแม่บ้าน พระที่ชาวบ้านศรัทธา ครูโรงเรียนในหมู่บ้าน 1 คน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน อาสาพัฒนาชุมชน อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ สมาชิก อบพร. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ที่มีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน) ผู้แทนธุรกิจเอกชนที่อยู่ในหมู่บ้าน องค์การพัฒนาเอกชนฯ

3) สมาชิกประชาคมหมู่บ้าน จำนวนร้อยละ 5-10 ของจำนวนประชาชนในหมู่บ้าน

4) ประธานและเลขานุการ เลือกจากผู้แทนฝ่ายกลุ่มประชาชน

เมื่อแต่ละหมู่บ้านได้จัดตั้งประชาคมหมู่บ้านแล้ว แต่ละหมู่บ้านคัดสรรตัวแทนจำนวน 7 คน (ในส่วนของประชาคมหมู่บ้าน) เพื่อให้เข้าร่วมเป็นผู้แทนของหมู่บ้านในประชาคมตำบล ในระดับประชาคมตำบลมีองค์ประกอบ ดังนี้

5) ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล

6) ตัวแทนของประชาคมหมู่บ้าน ร้อยละ 10 ต่อหมู่บ้าน แต่ไม่น้อยกว่า 7 คน ได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน (จำนวน 1 คน) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ประชาคมหมู่บ้านละ 2 คน) ผู้แทนกลุ่มประชาชนที่ประชาชนคัดเลือก (อย่างน้อยประชาคมละ 4 คน)

7) ประธานและเลขานุการ เลือกจากผู้แทนฝ่ายกลุ่มประชาชน

4) ปัจจัยด้านข้อมูล (ภูมิปัญญา) การกำหนดกิจกรรม โครงการ และแผนงานต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิให้ความสำคัญกับข้อมูลเป็นอย่างมาก การมีข้อมูลที่ถูกต้องส่งผลให้การกำหนดกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งข้อเท็จจริงช่วยในการลดความขัดแย้งในพื้นที่ เช่น การแย่งโครงการไปลงในพื้นที่ เป็นต้น ดังเห็นได้จากการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ เน้นหรือให้

ความสำคัญกับ “ข้อมูล” อย่างมาก และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง เทียบตรง น่าเชื่อถือได้ และทันสมัย องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความสำคัญกับวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล ทั้งจากแหล่งปฐมภูมิ และทุติยภูมิ หรือโดยวิธีการอย่างอื่น เช่น การจัดเวทีประชาคม เป็นต้น

นอกจากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิยังให้ความสำคัญกับข้อมูลประเภทต่าง ๆ ที่ส่วนราชการในพื้นที่ได้จัดเก็บรวบรวมไว้ ในกรณีการจัดการความขัดแย้งหรือการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิเริ่มต้นด้วยการสำรวจหาข้อเท็จจริง และสำรวจพื้นที่ที่เป็นจริงซึ่งการมีข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย และน่าเชื่อถือได้ จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพิจารณาและตัดสินใจในการเลือกที่จะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการใด

5) ทุนมนุษย์ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิเล็งเห็นความสำคัญกับการที่

ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อองค์การบริหารส่วนตำบล จะทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทั้งด้านการเมืองและการพัฒนาดังนั้นจึงเริ่มสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าวโดยการฝึกอบรมสัมมนาให้ความรู้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำท้องถิ่น

โดยสาระของการฝึกอบรมประกอบไปด้วยได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล บทบาทหน้าที่ การจัดหารายได้ การพัฒนา บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อประชาชนในพื้นที่ และบทบาทของประชาชนในการตรวจสอบติดตามการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวผ่านการอบรมแล้วกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ ย่อมมีความรู้ความสามารถในการที่จะให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้ จากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจะจัดสัมมนาประชาชนและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเหล่านั้นเล็งเห็นความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกจากนั้น เพื่อเป็นการป้องกัน ตอกล้ำ เตือนให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญ ต่าง ๆ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิได้ผลิตเอกสารที่ว่าด้วยความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล และการกำกับติดตาม ตรวจสอบโดยประชาชน จากการให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในท้องถิ่นพบว่า ทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง และเริ่มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ

2. ภาพรวมของทุนทางสังคมกับการบริหารการคลังกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอต

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตก็เป็นอีกองค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งที่เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตัวอย่างสำหรับการศึกษาในการศึกษานี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ห่างจากตัวเมืองประมาณ 10 ก.ม. ประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 6 หมู่บ้านด้วยกัน ประชากรส่วนมากมีอาชีพรับราชการหรือเคยรับราชการ มีค่ายทหาร 9 แห่งด้วยกัน ดังนั้นประชากรที่อาศัยอยู่จึงมักเป็นข้าราชการทหารหรือครอบครัวของข้าราชการทหารเหล่านั้น ประกอบกับอยู่ใกล้ตัวเมืองลพบุรี การเดินทางสะดวก และมีโรงพยาบาลในพื้นที่ จึงทำให้มีข้าราชการซื้อบ้านในหมู่บ้านจัดสรร มีการตั้งรกรากในเขตตำบลเขาสามยอต

ฐานะการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอต ในช่วงปีหลังได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐสูงมาก ประกอบกับมีประชากรที่เป็นทหารอยู่จำนวนมาก ยอดภาษีที่จัดเก็บเองไม่มากนัก ภาษีที่รัฐบาลจัดสรรให้ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ภาษีสรรพสามิต ด้านการใช้จ่ายก็มีการจัดทำแผนพัฒนาฯ 3 ปี เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบล

สำหรับปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการบริหารการคลังที่เด่นชัด ได้แก่

1) ความศรัทธาต่อทีมผู้นำ ทีมผู้นำ ได้แก่ คณะผู้บริหาร สภาองค์การบริหารส่วนตำบลและที่ปรึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลทีมผู้นำดังกล่าวมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอต เนื่องจากนายกฯและท่านที่ปรึกษามีความเชื่อมโยงกับระดับชาติและระดับจังหวัด รองนายกฯมีความเชื่อมโยงกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด และรองนายกฯอีกท่านหนึ่งเคยเป็นทหารมาก่อน ดังนั้นลักษณะของทีมผู้นำจึงทำให้สามารถประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่เคยเป็นทหารในพื้นที่อีกด้วย ซึ่งจะต้องอาศัยทรัพยากรจากหน่วยงานทหารมาร่วมมือกันในการพัฒนาตำบลเขาสามยอต

ความศรัทธาของชาวบ้านที่มีต่อทีมนำนั้น เป็นปรากฏการณ์ที่มีการพิสูจน์กันมาก กล่าวคือการสร้างความเชื่อถือและศรัทธานั้นจะต้องอาศัยระยะเวลา เพื่อการพิสูจน์ตนเองของทีมผู้นำ การพิสูจน์ประการหนึ่งก็คือให้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าอะไรของแท้ คือมีความตั้งใจในการบริหารและพัฒนาตำบลเขาสามยอต และอะไรของเทียมหรือของปลอม นั่นคือเข้ามาเป็นตัวแทนเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตน โดยในการเป็นทีมบริหารครั้งแรกในปีพ.ศ.2543 ก็จะต้องต่อสู้กับ

โครงสร้างอำนาจเดิม และใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าทีมนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นเป็นของจริง ทีมฝ่ายตรงข้ามก็ค่อย ๆ หดไปในที่สุด

2) ทุนมนุษย์ ดังกล่าวแล้วว่าในพื้นที่ตำบลเขาสามยอตส่วนมากเป็นค่ายทหาร ประกอบกับลักษณะพื้นที่จึงทำให้ตำบลเขาสามยอตมีหมู่บ้านจัดสรร ที่ข้าราชการหรือข้าราชการทหารที่เกษียณแล้วมาตั้งรกรากอยู่ ซึ่งทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตมีทรัพยากรบุคคลที่มีความพร้อมในการร่วมกันดูแลพื้นที่ของตนเอง ทรัพยากรบุคคลเหล่านี้มีทั้งความรู้ กำลังทรัพย์และเวลาที่มากเพียงพอที่จะร่วมกันรับผิดชอบในการบริหารตนเอง

นอกจากมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพแล้ว ในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตก็มีพนักงานที่มีคุณภาพเช่นเดียวกับ โดยเฉพะกองคลัง เป็นกองที่เป็นลำดับแรกของทีมงานที่แข็งแกร่ง จนได้รับการยอมรับทั้งจากคณะผู้บริหาร สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานในกองอื่น ๆ ในกองคลังมีผู้อำนวยการกองคลังที่ได้รับความเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากพนักงานในกองคลังเอง ดังนั้นเมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตมีความพร้อมในเรื่องทุนมนุษย์ทั้งจากภายในและจากภายนอก จึงสร้างความได้เปรียบในการพัฒนาท้องถิ่น มีทั้งจุดแข็งและโอกาสที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบล

3) การรับรู้ร่วมกัน องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตก็เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่เน้นหรือให้ความสำคัญกับการสร้างการรับรู้ร่วมกัน โดยผ่านกลไกการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ทั้งในรูปของสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชน และการจัดเหตุการณ์พิเศษ เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายไทเก็กในช่วงเวลาเย็น การให้พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลออกไปชี้แจงเกี่ยวกับภาษี การจัดทำเวทีประชาคมทุกวันที่ 20 ของทุกเดือน การออกเขาสามยอตสาส์นเพื่อแสดงการเคลื่อนไหวขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

เมื่อชาวบ้านได้เห็นหรือรับรู้การเคลื่อนไหวต่างขององค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ก็จะมีส่วนที่ทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในการบริหารงาน เนื่องจากมีความโปร่งใสและเห็นประโยชน์ที่ตกกับชาวบ้านเอง การสร้างการรับรู้มุ่งหวังให้เกิดความเข้าใจกันจากทุกภาคส่วนของสังคม พื้นฐานการบริหารในทุกองค์การก็คือการมีความเข้าใจและเห็นใจกัน เข้าใจเหตุผลที่การดำเนินงาน สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นประเด็นที่จะต้องร่วมกันคำนึงถึงในการบริหารงานในทุกองค์การ

4) การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตนั้นถือว่าเป็นนโยบายที่สำคัญที่จะต้องช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทั้งหลายเพื่อสร้างความมั่นคงแห่งมนุษย์ ผู้ด้อยโอกาสได้แก่ เด็กที่ต้องการเรียน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตได้ให้ความช่วยเหลือเด็กทั้งในอุปกรณ์การเรียน อาหาร นม เป็นต้น โดยยึดตามนโยบายที่ว่า "เด็กนักเรียนที่

ต้องการเรียนรู้งานเองในตัวเองไปเรียนก็สามารถเรียนได้" นอกจากนี้คนชวาก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

นอกจากนี้แล้ว ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตยังได้ให้การช่วยเหลือกับชาวบ้านในโอกาสต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม เป็นศูนย์รับแจ้งข่าว เป็นต้น ส่วนด้านภษานั้น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ให้ความช่วยเหลือโดยที่รายได้คิดว่าการประเมินภษานั้นมีการประเมินที่สูงเกินไป ทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็เปิดโอกาสให้เข้ามาอุทธรณ์หรือเจรจาได้เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข การให้ความช่วยเหลือยังให้ทั้งในหน่วยทหารที่อยู่ในพื้นที่และองค์การบริหารส่วนตำบลรอบด้านที่ต้องร่วมมือกันในการจัดการขยะและการให้บริการประชาชน

5) การให้อำนาจกับชุมชน ตามปรัชญาของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจะต้องให้ประชาชนสามารถจัดการปกครองตนเองได้ ถ้าชุมชนใดมีความพร้อมก็ควรให้จัดการปกครองตนเอง เนื่องจากจะสามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตก็ได้มีการให้อำนาจในชุมชนแต่ละแห่งจัดการปกครองตนเอง เช่นมีการตั้งคณะกรรมการขอ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตได้จัดสรรงบประมาณชุมชนละ 10,000 บาทจากรางวัลที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตได้รับจากสถาบันพระปกเกล้า แต่ละชุมชนสามารถจัดสรรงบประมาณตามความต้องการของตน เพื่อแบ่งเบาภาระขององค์การบริหารส่วนตำบลเองอีกด้วย

เมื่อชุมชนแต่ละแห่งเรียนรู้การจัดการปกครองตนเองและสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็งแล้ว ก็จะเป็นแกนหรือรากหญ้าในการปกครองในระดับต่อไปให้มีความมั่นคงอย่างแน่นอนต่อไป ในท้ายที่สุดก็จะส่งผลถึงในระดับชาติต่อไปอีกด้วย

อาจกล่าวได้ว่า ความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอตนั้นเกิดจากปัจจัยที่สำคัญที่มีอาจจะหลีกเลี่ยงได้ก็คือ ทีมผู้นำและทุนมนุษย์ในพื้นที่ ซึ่งปัจจัยทั้งสองจะมีลักษณะเกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือทีมผู้นำจะสามารถดำเนินการได้อย่างดีจะต้องอาศัยผู้ปฏิบัติที่ดีมีคุณภาพเช่นกัน ปัจจัยทั้งสองถือว่าเป็นปัจจัยหลักของการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสามยอต

3. ตัวแบบของการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากผลการศึกษาทำให้สามารถสังเคราะห์ตัวแบบของการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ดังนี้คือ

บทบาทที่ 1 องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในกรณีนี้จะมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมากและมีความสลับซับซ้อน และอาจต้องเชื่อมโยงกับหน่วยงานระดับชาติ กรณีเช่นนี้มักจะเกินขีดความสามารถขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะดำเนินการโดยลำพังหรือเพียงองค์กรเดียว ดังนั้นการสร้างภาคีความร่วมมือในการดำเนินการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด เพื่อให้การบริหารการคลังสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ จึงเป็นมาตรการสำคัญที่ควรพิจารณา

ในกรณีเช่นนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นองค์กรหลักในการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้ได้งบประมาณรายรับ เช่น เงินอุดหนุนของรัฐบาล ภาษีที่รัฐบาลเป็นผู้จัดเก็บ โครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด การใช้ทรัพยากรร่วมกับส่วนราชการในพื้นที่ เป็นต้น อาจจะต้องอาศัยการมีเครือข่ายและข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ทำให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรโดยเฉพาะงบประมาณจากส่วนกลาง

บทบาทที่ 2 องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะผู้กระตุ้นและให้คำแนะนำ (Facilitator) ในบทบาทนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่ในการกระตุ้นให้ภาคประชาชนเห็นความสำคัญ ตื่นตัว และอาจจะรวมตัวกันเพื่อนำทุนทางสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนและประสานการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐเพื่อให้หน่วยงานเหล่านี้ตระหนักในการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจัง

บทบาทที่ 3 องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะผู้ลงมือดำเนินการ (Doer) บทบาทนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นผู้แสดงหลักในการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวคือเป็นภารกิจที่จะต้องดำเนินการภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่ที่กำหนด ภาคประชาชนก็คือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและตัวแทนในประชาคมที่จะคอยให้การสนับสนุนเชิงข้อมูล และให้ความร่วมมือกับการปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อบริหารการคลังอย่างจริงจัง เช่น การจัดเก็บภาษีที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง การใช้จ่ายเงินงบประมาณตามโครงการ เป็นต้น ภาคประชาชนก็จะคอยให้ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลและร่วมดูแลเฝ้าระวัง เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเสียภาษีอย่างถูกต้อง

บทบาทที่ 4 องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะเป็นตัวกลางผ่าน (Mediator) ในบทบาทนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการผลักดันให้เกิดการดำเนินการผ่านกลไกซึ่งจะดำเนินการร่วมกับองค์กรประชาชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้องค์กรประชาชนดำเนินการโดยผ่านกลไกราคา (Price mechanism) ทั้งนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลสร้างกลไกตลาดดังกล่าวให้เกิดขึ้น เมื่อกลไกดำเนินการแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเพียงผู้กำกับดูแล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

การจัดการทุนทางสังคมนับว่าเป็นแนวทางที่น่าจะเหมาะสมที่สุดภายใต้บริบทในปัจจุบันและอนาคต เพราะมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตกับวัฒนธรรมไทยอย่างยิ่ง จึงต้องมีการจัดการทั้งองค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอก สามารถใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลภายใต้กระแสแห่งการเน้นวัตถุนิยม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) องค์การบริหารส่วนตำบลควรจะมีการจัดทำแผนโดยคำนึงถึงด้านหรือสาขาความต้องการหรือทางเลือกที่ควรจะทำภายใต้ข้อจำกัดทางทรัพยากรที่จะต้องใช้ สำหรับคณะผู้บริหารท้องถิ่นก็ต้องเข้าใจองค์รวมของทุนมนุษย์ในท้องถิ่นและกระแสความต้องการของประชาชนในตำบล มีการวางระบบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาและโครงการในองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน ที่สำคัญก็คือ การพัฒนาภายใน ด้วยการยกระดับจิตใจให้หลุดพ้นจาก “ตัวกู” ไปสู่ความเป็นกลุ่ม และการพัฒนาภายนอก โดยสานต่อจากความเป็นกลุ่มไปสู่ความเป็นชาติและความเป็นสากลต่อไป

2) การให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์ในพื้นที่ถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่ไม่ต้องลงทุนแต่อย่างใด โดยการยอมรับความมีศักยภาพของชุมชนรากหญ้าว่ามีรากเหง้าของตนเองที่สามารถรื้อฟื้นทุนทางสังคมขึ้นมาได้ ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะภาครัฐทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงบทบาทในการจัดการทางการคลังจากพื้นฐานของชุมชนเอง และต้องยอมรับความหลากหลายของชุมชนที่ไม่เป็นมาตรฐานแบบเดียวกันแล้วแต่บริบทของแต่ละชุมชน ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันความรู้กันต่อไป

3) องค์การบริหารส่วนตำบลต้องส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อเป็นเครือข่ายความร่วมมือทั้งเครือข่ายภายในและภายนอกองค์การบริหารส่วนตำบล การมีเครือข่ายนั้นจะมีประโยชน์อย่างหลากหลาย เช่น ทำให้เกิดการเรียนรู้ของชาวบ้าน ช่วยในการติดต่อสื่อสารสร้าง

ความเข้าใจ เป็นต้น เนื่องจากเครือข่ายเป็นหนทางที่จะทำให้เกิดการจัดเก็บภาษี การได้งบประมาณจากระดับบน และการมีส่วนร่วมในการใช้จ่าย โดยที่เครือข่ายความร่วมมือที่เกิดขึ้นต้องมีลักษณะของการเป็นองค์กรที่มีชีวิต พร้อมทั้งจะมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และพร้อมที่จะปรับตัวเมื่อมีสภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป

4) การให้บริการและการจัดสวัสดิการขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ชาวบ้านเห็นและได้รับจากการดำเนิน การขององค์การบริหารส่วนตำบล จำเป็นที่จะต้องสร้างจิตวิญญาณของพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่จะต้องสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นต่อแนวทางที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกันสร้างขึ้นในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน โดยจิตวิญญาณที่สร้างขึ้นนี้จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

5) การบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเกิดขึ้นภายใต้ของการจัดการตนเองขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยอิสระ ไม่ใช่เกิดจากการสั่งการหรือการบังคับควบคุม ซึ่งจะทำให้การบริหารการคลังบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ของประชาชน การบริหารการคลังจึงไม่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลก็ขาดความยั่งยืนต่อไป

6) การจัดบริการและสวัสดิการชุมชนต้องเป็นสวัสดิการที่มองความเป็นระบบของชีวิตที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงขององค์ประกอบทุกด้านของชีวิต ได้แก่ การศึกษา การสาธารณสุข ความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน การศึกษาและบริการสังคมอื่น ๆ โดยที่ต้องบูรณาการผสมผสานกลมกลืนกับทุนทางสังคมและทุนอื่น ๆ เข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ต้องการให้บรรลุการคลังเชิงเป้าหมายของการพึ่งพาตนเองทั้งในระดับของสังคม

7) การใช้ทุนทางสังคมเพื่อการบริหารการคลังอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องการจัดการตนเองของชุมชนควรต้องมีการให้อำนาจและงบประมาณในการจัดการตนเอง เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะภาครัฐ สามารถนำยุทธศาสตร์นี้เป็นแบบอย่างสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละชุมชนด้วย ในขณะเดียวกัน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เพื่อเป็นการรักษาและขยายแนวคิดนี้ออกไป

8) องค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องแสดงบทบาทหลักที่สำคัญอันได้แก่ บทบาทในฐานะผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้กระตุ้นและให้คำแนะนำ (Facilitator) ผู้ลงมือดำเนินการ

(Doer) รวมทั้งการแสดงบทบาทในฐานะเป็นตัวกลางผ่าน (Mediator) ซึ่งบทบาทหลักดังกล่าวจะช่วยเสริมประสิทธิภาพในการบริหารการคลังให้เกิดความยั่งยืนได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอเชิงการศึกษาต่อไป

1) ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาทุนทางสังคมกับการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรภายในตำบลเป็นหลัก ซึ่งสามารถตอบคำถามในการศึกษาได้ แต่ทุกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้อยู่ในสุญญากาศ จึงควรที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลภายนอกด้วย ทั้งในระดับจังหวัดและส่วนกลาง อันจะทำให้มุมมองมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2) ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากมุ่งศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคกลางและองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับรางวัลธรรมาภิบาลจากสถาบันพระปกเกล้า และศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีขนาดใหญ่ ทำให้ขาดการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคอื่นที่มีบริบทที่แตกต่างกันไปทั้งในแง่ตั้งคือขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลและในบริบทของแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ห่างไกล ซึ่งถ้าทำการศึกษาก็จะทำให้มีความละเอียดมากขึ้น เพื่อให้เห็นรายละเอียดในระดับจุลภาคแต่ละแห่งมากขึ้น

3) ควรมีการศึกษาและทดสอบตัวแปรต่าง ๆ ต่อไป และใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อหาโจทย์การวิจัยร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ต่อไป